

BİBLİYOGRAFYA :

İshak b. Murād, *Edviye-i Müfrede*, Bursa Eski Yazma ve Basma Eserler Ktp., Haraççoğlu, nr. 1134/1, vr. 1^a-55^b; W. Pertsch, *Die Orientalischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha, Zweiter Teil: Die Türkischen Handschriften*, Wien 1864, s. 99; *Osmanlı Müellifleri*, III, 203; Osman Şevki Uludağ, *Beşbuçuk Asırlık Türk Tababeti Tarihi*, İstanbul 1925; a.e. (s.nşr. İlder Uzel), Ankara 1991; a.mf., "Eski Tıbbımızda Değerli Kitaplar", *Ülkü*, V/30, İstanbul 1935, s. 421; *Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri*, s. 212, 213; Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, s. 20; Blochet, *Catalogue*, Paris 1952, s. 70, 171; Sarton, *Introduction*, III/2, s. 1726; Ullmann, *Die Medizin*, s. 285-286; Bedi N. Şehsuvaroğlu — A. Demirhan Erdemir — G. Cantay, *Türk Tıp Tarihi*, Bursa 1984, s. 28; Ayşegül Demirhan Erdemir, *Tıp Tarihi ve Deontoloji Dersleri*, Bursa 1994, s. 124; a.mf., "Gerede'li İshak Bin Murad", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, sy. 90, İstanbul 1994, s. 50-54; O. Spies, "Des Türkische Drogen- und Medizinbuch des İshâq Ibn Murâd", *Studia Orientalia in Memoriam Caroli Brockelmann*, Halle 1968, s. 185-192; a.mf., "İshâk b. Murâd", *El²* (İng.), IV, 111; Mustafa Canpolat, "XIV. Yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri: Edviye-i Müfrede", *TDe*, V (1973), s. 21-47.

AYŞEGÜL DEMİRHAN ERDEMİR

GERİCİLİK

(bk. İRTİCA).

GERMANUS, Julius

el-Hâc Abdülkerim
Julius (Gyula) Germanus
(1884-1979)

Mühtedi Macar şarkiyatçısı.

6 Kasım 1884'te Macaristan'ın başşehri Budapeşte'de bir yahudi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Üstün dil öğrenme yeteneği sayesinde Macarca'nın yanı sıra Yunanca, Latince, Almanca, İngilizce, İtalyanca, Fransızca, Arapça, Farsça, Türkçe, Urduca, Tatarca, Çerkezce gibi birçok dili öğrendi. Germanus'un

Julius
Germanus

Doğu ve İslâm'la ilgisi, Macaristan Kralığı'na komşu Osmanlı topraklarına, Balkanlar'a ve Bosna'ya lise öğrencilik yıllarında yaptığı tatil gezilerinde müslümanlar ve Türkler'le yakın temasıyla başladı. Bu ilgi, daha sonra gittiği Budapeşte Üniversitesi'nde kendilerinden Arapça ve Türkçe dersleri aldığı ünlü Macar şarkiyatçıları Arminius Vámbéry ile Ignáz Goldziher'in teşvikleriyle daha da arttı. Germanus'un şarkiyat araştırmaları alanında bağlı olduğu anlayış, Avrupa'da İslâm araştırmalarının kurucusu Goldziher'den ziyade onun da hocası olan, özellikle Orta Asya seyahatleriyle tanınan Vámbéry'den gelmektedir. Sadece Germanus'ü değil bütün öğrencilerini ve çağdaş şarkiyatçıları etkilemiş olan Vámbéry'nin bu yönteminde, gezip görerek ilk elden sağlanan bilgilere, gözlem ve tecrübelerine dayanan, tenkitçi, felsefi ve filolojik yaklaşım hâkimdir. Germanus'un Türk ve Arap medeniyetlerine dair kalemeye aldığı eser ve yazılarında bu tesirin izlerini açıkça görmek mümkündür. Nitekim bu amaçla Mısır, Arabistan, Türkiye, Hindistan, Suriye, Irak, Fas gibi İslâm dünyasının önemli merkezlerine uzun seyahatler yapmış; bunların sonucunda İslâm dini, İslâm milletleri, kültür, medeniyet ve edebiyatlarına dair elde ettiği engin birikimini aktardığı kitap, makale ve konferansları, sadece İslâm dünyasında değil Macaristan'da ve bütün Avrupa'da geniş kitlelerde ilgi uyandırmıştır.

Budapeşte Üniversitesi'nden sonra Almanyada Leipzig Üniversitesi'nde Arap dili ve edebiyatı derslerine devam etti. 1905'te gittiği İstanbul Dârülfünunu'nda Türk dili ve edebiyatına dair bilgisini derinleştirerek bu alanda uzmanlaşmasının yanı sıra Arapça ve Farsça'sını da iletme imkânı buldu. İlk yazıları ve eserleri Türk dili ve edebiyatı, Türk kültür ve medeniyetiyle Macarca ve İngilizce dil eğitimi konularına dair olan Germanus'un daha sonra kaleme aldığı, hayatının sonuna kadar devam eden yazı ve eserleri Arap dili, Arap şiir ve edebiyatı, İslâm kültür ve medeniyeti alanlarında yoğunlaştı. 1907'de *Evlîja Czelebi a XVII. századbeli törökországi czéhekröl* (Evlîja Çelebi Seyahatnâmesi'ne göre XVII. yüzyılda Türkiye'deki esnaf loncaları) adlı teziyle doktor unvanını aldı. *Seyahatnâme*'de bazı abartılar yanında bir kısım rakamların güvenilir olmadığından söz etmesine rağmen eserin iyi bir doküman değerine sahip bulunduğunu da belirten Germanus bu çalışma-

ıyla 1908'de bir ödül kazandı. Bu ödülden elde ettiği para ile Londra'ya gitme imkânı bularak 1909-1911 yılları arasında British Museum'un şarkiyat bölümünde, özellikle eski Türkçe metinler üzerinde araştırmalar yaptı. 1912'de Macaristan'a döndü ve Budapeşte Üniversitesi'ne bağlı Académie orientale'de Doğu dilleri (Arapça, Türkçe, Farsça), İslâm kültür ve medeniyeti tarihi, İslâm milletleri tarihi, İslâm düşünce tarihi dersleri vermek üzere öğretim üyeliğine tayin edildi. Bu görevi 1921 yılına kadar devam etti. Bu sırada Balkanlar'a ve Türkiye'ye birçok araştırma gezisi yapan Germanus 1921'de, Budapeşte'de yeni kurulan İktisat Fakültesi'ne bağlı Şarkiyat Enstitüsü'nde ders vermeye başladı.

1929'da, Nobel barış ödülü sahibi, ünlü şair Rabindranath Tagore'dan aldığı davet üzerine gittiği Hindistan'da yeni kurulan Bengal Santiniketan Üniversitesi'nde İslâm tarihi dersleri vermeye başladı. 1933 yılına kadar Yeni Delhi, Lahor ve Haydarâbâd üniversiteleri gibi Hindistan'ın birçok merkezinde derslerini ve konferanslarını sürdüren Germanus, bu sırada Türk edebiyatı ve İslâm kültürüne dair *Lecture on Popular Turkish Literature* (Lahore 1931), *The Role of Turks in Islam*, *Turku-i Islam Khidmât* (Aurangâbâd 1932), *Modern Movements in Islam* (Kalküta 1932) gibi bazı eserlerini neşretti. Yine bu devrede hayatının en önemli dönüm noktasını yaşayan Germanus kendi ifadesine göre Hz. Peygamber'i rüyasında gördü ve Yeni Delhi Ulu-camii'nde Müslümanlığını ilân ederek Abdülkerim adını aldı.

1934 yılında İslâm'ı öz kaynaklarından incelemek amacıyla Kahire'ye giderek Ezher Üniversitesi hocalarından aldığı derslerle Arap dili ve İslâmiyet hakkındaki bilgilerini derinleştirdi. Ertesi yıl hacca gitti. 1939'da tekrar Mısır'a, oradan da hac için Mekke'ye geçti. Ardından birkaç defa daha hacca giden Germanus el-Hâc Abdülkerim adıyla tanınmaya başladı. Daha sonra her yıl kış mevsimlerinde gittiği Kahire'de Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'nin oturumlarına katıldı.

Hac yolculukları ve çeşitli İslâm ülkelerine yaptığı araştırma gezileriyle İslâm milletleri, İslâm kültür ve medeniyeti hakkındaki tesbitlerini zenginleştiren Germanus, seyahatlerinin canlı ve ilginç sonuçlarını *Allah Akbar*, *A Félhold Fakó fényében* (Hilâl'in solgun ışığında) ve *Kelet fénye féle* (Şark'ın ışıklarına doğru)